

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 1047

van **SOFIE JOOSEN**

datum: 25 september 2020

aan **ZUHAL DEMIR**

VLAAMS MINISTER VAN JUSTITIE EN HANDHAVING, OMGEVING, ENERGIE EN TOERISME

Grondbroeders - Predatiedruk

De voorbije jaren trokken verscheidene organisaties aan de alarmbel over de teruglopende bestanden van zogenaamde grondbroedende vogels en zoogdieren. Vaak wordt daarbij gewezen naar de nefaste rol die intensieve akkerbouw zou spelen: nesten en jongen zouden worden vernietigd tijdens ploegen of oogsten, beschuttingsplekken en voedselresten verdwijnen stelselmatig enzovoort.

In een reactie op de recente terugloop van de kwartel en haas wijst een belangenorganisatie van de landbouwers die volgens hen te eenzijdige visie van de hand. Zij wijzen op de rol die natuurlijke predatoren zouden spelen: de in opmars zijnde vos en marter, roofvogels, kraaien en kauwen, maar ook de (verwilderde) huiskat: allemaal azen ze op de jongen en volwassen dieren die op de grond hun nest maken in akkerlanden.

In Nederland pleit de vogelbescherming al sinds 2018 onomwonden voor een gericht beleid om de predatiedruk op akkervogels te verminderen. Het voorzien van natuurlijke schuilplaatsen en andere positieve maatregelen worden verkozen, maar ook actief predatorenbeheer wordt niet uitgesloten: afrasteren van kwetsbare broedgebieden, afvangen en verplaatsen van roofdieren tot het verwijderen van natuurlijke 'uitkijkposten' zoals bomen.

Ik ben dan ook benieuwd naar de effectieve empirische kennis die we hierover al dan niet zouden hebben.

1. Heeft de minister zicht op de verhoudingen tussen alle bedreigingen voor grondbroedende vogels? Bestaat er (veld)onderzoek over het aandeel van landbouwactiviteiten tegenover natuurlijke predatie op deze dieren? Zo ja, hoe verhoudt zich dit dan? Hoe evolueert dit, zowel qua absolute impact als qua specifiek aandeel in deze totaalimpact?
2. In hoeverre is er betrouwbaar empirisch materiaal over de specifieke impact van de verscheidene natuurlijke predatoren op grondbroeders? Zo ja, graag een overzicht van de impact per soort.
3. In hoeverre ziet de minister een noodzaak dan wel mogelijkheid tot actief predatorenbeheer om akkervogels en grondbroeders te beschermen?

ANTWOORD

op vraag nr.1047 van 25 september 2020

van **SOFIE JOOSEN**

1. Uit Europees onderzoek is gebleken dat er een duidelijk verband bestaat tussen de afname van vogelsoorten van het agrarisch gebied en landbouwintensivering. Er zijn geen redenen waarom dit in Vlaanderen – met zijn hoogproductieve landbouw – anders zou zijn. Ook in Vlaanderen heeft zich bijvoorbeeld in graslanden de evolutie voorgedaan van een traditioneel maai- en hooilandbeheer naar kuilwinning waarbij gedurende het broedseizoen meerdere keren wordt gemaaid. Hierdoor kunnen weidevogels nog moeilijk tot succesvol broeden komen. Terzelfdertijd zijn veel soorten van het landbouwgebied extra kwetsbaar geworden voor predatoren. Enerzijds is dit door een toename van bepaalde predatoren (zoals de vos), anderzijds ook door landschappelijke veranderingen (drainage, afname reliëfrijke graslanden, afname verruiging van perceelsranden, ...).

Wat de toename van de predatoren betreft dient te worden opgemerkt dat het daarbij in de regel gaat om een herstel van een natuurlijke levensgemeenschap, en niet om het ontstaan van een abnormale toestand. In grote delen van Vlaanderen (en Nederland) waren predatoren zoals vos en steenmarter, maar bv. ook tal van roofvogelsoorten, tot voor enkele decennia nagenoeg totaal afwezig omdat de mens die meer dan een eeuw geleden had uitgeroeid. Het herstel van roofdierpopulaties is op zich een positief gebeuren binnen het kader van het globale natuurherstel.

In kleine, versnipperde gebieden zijn vogelsoorten extra kwetsbaar voor predatie. Het feit dat een groot deel van het landbouwgebied minder geschikt is geworden voor weide- en akkervogels, betekent dat deze zich ook meer en meer concentreren in een beperkt aantal gebieden die minder intensief beheerd worden, zoals natuurreservaten en versnipperde landbouwgebieden met een extensiever beheer. Dit soort gebieden met relatief hoge dichtheden van weide- en akkervogels zijn bijzonder kwetsbaar voor predatie omdat ze als het ware een gedekte tafel voor predatoren vormen. In grote, open akkergebieden waar akkervogels meer verspreid broeden is de predatiedruk vaak veel lager. Door gebrek aan voedsel en geschikte nestplaatsen (veilig voor landbouwwerkzaamheden) zijn de aantallen hier dikwijls wel te laag geworden om populaties in stand te houden. Uit onderzoek naar het broedsucces van Kievit en scholekster in Oost-Vlaanderen, twee langlevende soorten die daar voornamelijk op maïsakkers broeden, blijkt dat nesten die gespaard blijven van landbouwwerkzaamheden ongeveer voor 90% succesvol zijn.

2. Onderzoek in Nederland bracht aan het licht dat heel wat verschillende soorten predatoren verantwoordelijk zijn voor het verliezen van nesten of kuikens van grondbroeders, gaande van vossen, egels en hermelijnen tot zwarte kraaien, blauwe reigers en bruine kiekendieven. Predatie van eieren en nesten is vaak toe te schrijven aan zoogdieren die 's nachts actief zijn, terwijl predatie van jongen relatief meer door vogels gebeurt en dit overdag. In Vlaanderen is echter nog geen specifiek onderzoek verricht naar de impact van verschillende soorten predatoren op grondbroeders. Dit is zeer arbeidsintensief onderzoek en bovendien zijn er veel variaties te verwachten tussen verschillende gebieden en in verschillende perioden van het jaar. We kunnen echter verwachten dat de situatie in Vlaanderen vrij gelijkaardig is aan die in Nederland en dat er dus een brede waaier aan predatoren betrokken is bij de predatie op grondbroedende soorten. Praktijkervaringen in enkele Vlaamse gebieden wijzen vooral

op problemen met de vos, niet in het minst omdat veel vogels in dit geval aan predatie-mijding doen en de potentiële broedsite reeds verlaten vóór ze met nestelen beginnen omdat ze deze als onveilig ervaren.

Het is daarbij essentieel op te merken dat het dus niet gaat om plaatselijk "te hoge aantallen" van (o.m.) vossen, maar louter om het plaatselijk voorkomen ervan. Zoals bekend zijn predatoren immers territoriaal en hebben relatief grote leefgebieden, zodat er steeds slechts een beperkt aantal individuen leeft op relatief grote oppervlaktes. Conflictsituaties ten aanzien van kwetsbare prooi-soorten zijn dus vooral een kwestie van aanwezigheid dan wel afwezigheid van de predatorsoort, en niet van te hoge aantallen van die predator.

In deze context kan de positie van de marter – i.c. de steenmarter – nader worden toegelicht. Inderdaad levert ook de steenmarter, geheel vergelijkbaar met de vos, een opmerkelijk voorbeeld van een predatorsoort die er de voorbije twee decennia in geslaagd is heel Vlaanderen te herkoloniseren. Ook steenmarters waren tot voor kort bijna overal in Vlaanderen reeds meer dan een eeuw totaal afwezig. Op vraag van de Hubertusvereniging onderzocht het INBO enkele jaren geleden de mogelijke impact van deze soort op grondbroeders (zie bijlage 1 en 2), en kwam daarbij tot de vaststelling dat prooi-soorten van open terreinen zoals akker- en weidevogels relatief weinig te lijden hebben onder steenmarterpredatie. Steenmarters mijden immers open terreinen.

3. Elke overweging inzake predatorenbeheer met het oog op bescherming van andere soorten moeten we kaderen in de doelstelling van een maximale ondersteuning van onze biodiversiteit. Hierbij zet ik maximaal in op een sterke wetenschappelijke onderbouwing om het biodiversiteitsbeleid en -beheer te optimaliseren.

Zoals aangetoond in verschillende internationale studies, zijn er meerdere factoren die een significante invloed hebben op de overleving van akkervogels. De nood aan voldoende geschikt biotoop staat daarbij op de allereerste plaats. Dat biotoop is essentieel voor voedselvoorziening, voortplanting én de zelfbescherming tegen predatie. Daarom ligt mijn prioriteit op de bescherming van dat biotoop. Als we terug duurzame populaties van akkervogels willen, dienen we vooral in te zetten op het (her)inrichten en beheren van het landschap. Het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid biedt hiertoe al enkelen hefboomen en in het Regeerakkoord zijn voor niet-productieve investeringen duidelijke afspraken gemaakt.

Dit sluit niet uit dat in bepaalde situaties predatorcontrole een meerwaarde kan bieden voor de bescherming van bepaalde soorten. In de huidige jacht- en soortenbeschermingswetgeving zijn reeds enkele vormen van predatorcontrole vastgelegd. Ik zie op dit moment echter geen meerwaarde in een generieke verruiming van die toegelaten predatorcontrole.

Wanneer in de soortenbescherming specifieke noden zouden naar voor komen, zullen we die grondig onderzoeken. Ervaringen in Nederland hebben aangetoond dat predatorcontrole maatwerk is en eigenlijk alleen zinvol is als er goede kennis is over de oorzaak van de achteruitgang van weide- en akkervogels in bepaalde gebieden. In het geval van een sterke predatiedruk dient men ook te weten over welke predatoren het precies gaat. Alleen dan kunnen doeltreffende maatregelen genomen worden.

BIJLAGEN

1. [Advies over de populatiedynamiek en het beheer van de steenmarter met aandacht voor de tot nu toe vastgestelde voedselpreferenties in Vlaanderen](#)
2. [Bijlage bij het 'Aanvullend advies over de populatiedynamiek en het beheer van de steenmarter'](#)